

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ג

הלכה ט

כל דיין שנתן ממון כדי שיתמנה אסור לעמוד מפניו, וצוו חכמים להקל אותו ולזלזל בו, ואמרו חכמים שהטלית שמתעטף בה תהי בעיניך כמרדעת של חמור.

הלכה י

כך היה דרך חכמים הראשונים בורחין מלהתמנות, ודוחקין עצמן הרבה שלא ישבו בדין עד שידעו שאין שם ראוי כמותם ושאים ימנעו מן הדין תקלקל השורה, אעפ"כ לא היו יושבין בדין אלא עד שמכבידין עליהם את העם והזקנים ופוצרים בהן.

שמות רבה (שנאן) פרשה ב

דכתיב: ה' צדיק יבחן (שם /תהלים י"א/). ובמה הוא בוחנו? במרעה צאן. בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה, שנאמר: [ויבחר בדוד עבדו] ויקחהו ממכלאת צאן (שם /תהלים/ עח). מהו מכלאת? כמו: ויכלא העם מהביא (שמות/ ל"ו). היה מונע הגדולים והיה מוציא הקטנים תחלה לרעות כדי שירעו הקטנים הרכה ואחר כך היה מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית ואחר כך מוציא הבחורים כדי שיהיו אוכלים עשב השדה. אמר הקב"ה: מי שהוא יודע לרעות את הצאן איש לפי כחו, יבא וירעה בעמי, הודא הוא דכתיב: מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו (תהלים/ עז). ואף משה לא כחמו אלא בצאן. אמרו רבותינו: כשהיה משה רועה צאן של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי אחד ורץ אחריו עד שהגיע לחסות. כיון שהגיע לחסות נודמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו אמר לו: אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני שעיף אתה. הרכיבו על כתיפו והיה מהלך. אמר לו הקב"ה: יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם - חייד, אתה תרעה צאני. הוי: ומשה היה רעה.

ורבנו אמרי: סבור אתה שהיה משה מעכב לילך? אינו כן, אלא כמדבר לאהרן. היה משה אומר: עד שלא עמדתי היה אהרן אחי מתנבא להם במצרים פ' שנוה. הוא שכתוב: ואודע להם בארץ מצרים (יחזקאל כ). ומנין שאהרן היה מתנבא? שכן הוא אומר: ויבא איש אלהים אל עלי ויאמר אליו [כה אמר ה'] הנגלה נגליתי אל בית אביך [בהיותם במצרים לבית פרעה] ובחר אתו מכל שבטי ישראל לי לכהן (שמ"א = שמואל א' = ב). אמר משה: עכשיו אכנס אני לתחומי של אחי ויהיה מייצר, לפיכך לא היה מבקש לילך.

ג, יז מיד: ויחר אף ה' במשה (שמות/ ד'). מה חרון אף היה שם? שניטלה הכהונה ממשה וניתנה לאהרן, היינו דכתיב: הלא אהרן אחיך הלוי (שם /שמות ד/), וכי מאחר שאמר אחיך איני יודע שהוא לוי? אלא אמר לו: ראוי היית אתה להיות כהן והוא לוי, ולפי שאתה מסרב על דברי, תהיה אתה לוי והוא כהן.

ידעתי כי דבר ידבר הוא (שמות/ ד'). לפי שאמרת: לא איש יבנים אנכי /שמות ד/ לכך דבר ידבר. ומה שאת סבור שיהא מייצר - לא כן, אלא: וראך ושמח בלבו (שמות/ ד). אמר רשב"י: הלב ששמח בגדולת אחיו ישמח וילבש אורים ותומים, שנאמר: וראך ושמח בלבו - והוי על לב אהרן (שמות/ כ"ח). מה שאתה מתירא לדבר כל אלו הדברים - ואנכי אהיה עם פיך (ועם פיהו) (שמות/ ד').

ישעיהו פרק מ

חנה אדני יודד בחזק יבוא וזרעו משלח לו הנח שכרו אתו ופעלתו לפניו:

כרעה עדרו ירעה בורעו יסבי טלאים ובחיהו מטא עליה נוהל.

תהלים פרק ע

(ט) ויבחר בדוד עבדו ויקחהו ממכלאת צאן: (שא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו וב ישראל נחלתו: (עב) וירעם כתם לבבו ובתבונותו כפיו ינחם:

ספר העיקרים

וכשנערב עם אלו התארים שהם הכרחיים מצד המלחמה נמצא בין כלם ששה. האחד צריך שיהיה המלך אכזרי לזרים ורחמן לעמו ומוסר נפשו להצילם, כמו שמדרך הרועה לסכן נפשו להסיר המזיקין ולהלחם עם הארי והדבך לשמור הצאן ולרחם עליהם ברחונו יקבץ טלאים ובחקו ישא עלות ינהל. והשני שייטיב למטיבים אליו ולעבדיו ולאנשי מלחמתו שאם לא יעשה כן מי ימסור נפשו בעבור כבודו מי יקנא בעדו אם יבגדו בו. והשלישי

שיהיה שונא בצע ולא יהיה חמדן, שהרועה שהושפם לשמור הצאן אין ראוי לו לגזול עורם מעליהם ובשרם מעל עצמותם שאז ישוב הענין בהפך שיהיו הצאן לפרנס הרועה אלא הרועה לשמור הצאן, ולזה אמר הכתוב וכסף וזהב לא ירבה לו מאד (דברים יז) שאם ישתדל לקבץ כסף וזהב אפי' מן האויבים כשלא ימצא בהם יקח מעמו והרביעי שיהיה איש חיל אמיץ כח לבו בגבורים לשבר מלתעות עול ולא ישא פני דל ולא יהדר פני גדול ולא ירא לעשות משפט. והחמישי שיהיה מדבר אמת ולא ימצא עולה בשפתיו וישפוט משפט צדק, שמי שהוא מכחש או דובר שקרים הנה הוא אם מפני היראה או מפני שאינו יכול להשיג רצונו בזולת זה, והשופט אין לו לירא משום אדם אמר הכתוב לא תגורו מפני איש (שם א') וכל שכן המלך שאין מי שיעכב על ידו מעשות רצונו וע"כ אין ראוי לו שישקר, ועוד כי לא יבטח האדם בדברי המלך אם תדברנה שפתיו עולה ולשונו תהגה רמיה, והוא שיהיה ירא שמים וחרד על דבריו ויהיה נכנע לעובדי השי"ת וישמור מצוותיו שנצטווה עליהן מצד שהוא מלך או אחר שהוא מלך, ואף בשאר המצוות ראוי לו שלא יתגאה על אחיו לחשוב שהוא בן חורין מן המצוות יותר מהם אמר הכתוב לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל (שם יז) וזה כמאמר החכם המלך והדת אחים נמצא אותו חסר בכלל, ואולם בראשונה שחמל על ובמלמדיה יבאו כל העם להקל בה ותפול התורה. וכשנחפש מדות שאול נמצא אותו חסר בכלל, ואולם בראשונה שחמל על אגג עד שאמרי רז"ל יזירב בנחל (שמואל א' טו) על עסקי נחל שעשה ק"ו של שטות ומה על נפש אחת אמרה תורה וכו' (יומא דף צ"ו) והיה אכזרי על עמו כי את נוב עיר הכהנים הכה לפי חרב, ודוד בהפך שהיה מכה את מואב ומעבירים במגרה ובחריצי הברזל וכשראה המלאך המשחית אמר אנכי הטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ירך בי ובבית אבי (שמואל ב' כד). בשנית שלא הטיב לדוד שסכן נפשו בהריגת גלית, ודוד בהפך שצוה בשעת מותו ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד (מלכים א' ב'). בשלישית אמר הכתוב על שאול ותעט אל השלל (שמואל א' טו) ודוד בהפך שהיה נדיב לב ומחלק השלל ואומר הוא לכם ברכה משלל אויבי ה' (שם ל') ברביעית אמר שאול כי יראתי את העם ואשמע בקולם (שם טו) ודוד לא היה ירא מעשות משפט אמר הכתוב והי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו (שמואל ב' ח'). בחמישית שהיה שאול משקר לשמואל מכסה פשעיו ודוד הודה מיד ואמר בבא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע (תהלים נ"א). בששית שלא היה נשמע לשמואל ועבר על דבריו במצות הפרטיות שנצטווה ודוד היה נשמע לנתן הנביא ולגד החוזה ולשמואל בכל מה שנצטווה מפייהם.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כה

24

הלכה ג
דרך שנצטווה הדיין לנהוג במצוה זו כך נצטוו הצבור לנהוג כבוד בדיין, שנאמר ואצה אתכם זו אזהרה לצבור שתהיה אימת הדיין עליהן ולא יתבזה בפניהם ולא ינהוג קלות ראש בעצמו.

הלכה ד

כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה כדי שלא יתבזה בפניהם, אם המלאכה ברבים אסורה עליו קל וחומר לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובכניסת עמי הארץ ובסעודת מרעות, אוי להם לאותן הדיינים שנהגו בכך מעלבון תורת משה שבוזו דיניה והשפילוה עד ארץ והגיעוה עד עפר וגרמו רעה להן ולבני בניהם בעולם הזה ולעולם הבא.

25

25

